

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **M. L.**, bývajúcej v B., zastúpenej Mgr. **A. G.**, advokátkou so sídlom v Ž., proti žalovaným **1/ J. G.**, bývajúcej v D., **2/ B. L.**, bývajúcej v T. a **3/ A. K.**, bývajúcej v D., zastúpeným JUDr. **J. P.**, advokátom so sídlom v D., **o určenie neplatnosti závetu**, vedenej na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp. zn. 6 C 56/2006, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. novembra 2007 sp. zn. 7 Co 89/2006 takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline z 30. novembra 2007 sp. zn. 7 Co 89/2006 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Liptovský Mikuláš 19. júna 2006 sa žalobkyňa domáhala voči žalovaným určenia neplatnosti závetu poručiteľa **O. Z.** (otca žalobkyne a žalovaných), zomrelého **X.** Neplatnosť závetu odôvodňovala nedostatkom jeho formálnych náležitostí vyplývajúcich z ustanovenia § 476 a nasl. Obč. zákonníka a tiež jeho rozporom s ustanovením § 479 Obč. zákonníka, v zmysle ktorého je závet neplatný v tej časti, v ktorej sa maloletým potomkom nedostáva ich dedičský podiel zo zákona a plnoletým potomkom polovica ich dedičského podielu zo zákona.

Okresný súd Liptovský Mikuláš rozsudkom z 21. septembra 2006 č.k. 6 C 56/2006-104 určil neplatnosť označeného závetu a vo zvyšku žalobu zamietol. Zároveň rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že vzhľadom na neplatnosť vydedenia žalobkyne, je závet neplatný v časti, v ktorej z predmetu dedičstva jej nebola zanechaná polovica zákonného dedičského podielu. Námietku premlčania dovolat' sa neplatnosti závetu z tohto

dôvodu, vznesenú žalovanými, nepovažoval za dôvodnú poukazujúc na to, že dedičské konanie po poručiťovi nebolo skončené. Zamietnutie žaloby vo zvyšku odôvodnil tým, že závet spĺňa všetky formálne náležitosti.

Krajský súd v Žiline ako súd odvolací na odvolanie žalobkyne i žalovaných rozsudkom z 30. novembra 2007 sp. zn. 7 Co 89/2006 rozsudok súdu prvého stupňa vo vyhovujúcom výroku vo veci samej zmenil tak, že žalobu zamietol a v zamietajúcom výroku vo veci samej ho potvrdil. Zároveň zmenil prvostupňový rozsudok aj vo výroku o trovách prvostupňového konania a to tak, že žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovaným ich náhradu 21 653,-- Sk (718,75 EUR) do rúk ich právneho zástupcu do troch dní. Žalobkyni uložil tiež povinnosť zaplatiť žalovaným za rovnakých podmienok náhradu trov odvolacieho konania 23 614,-- Sk (783,84 EUR). Na rozdiel od súdu prvého stupňa považoval námietku premlčania vznesenú žalovanými za dôvodnú. V odôvodnení rozsudku uviedol, že neplatnosť závetu pre rozpor s ustanovením § 479 Obč. zákonníka je relatívnou neplatnosťou, pričom právo dovolať sa tejto neplatnosti sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe. Žalobkyňa sa o záвете dozvedela 1.3.1993, týmto dňom jej začala plynúť trojročná premlčacia doba, ktorá uplynula 1.3.1996. Počas nej sa premlčania nedovolala, keď podľa jeho názoru námietku relatívnej neplatnosti kvalifikovane neuplatnila nielen v dedičskom konaní ale ani v konaní vedenom na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp. zn. 9 C 24/94, predmetom ktorého bola jej žaloba o neplatnosť vydedenia a neplatnosť závetu, hoci súd sa v tomto konaní zaoberal aj relatívnou neplatnosťou závetu.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa. Žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila odňatím možnosti konať pred súdom a nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke premlčania práva dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu. Za odňatie možnosti konať pred odvolacím súdom označila skutočnosť, že jej, resp. jej právnemu zástupcovi nebola zachovaná lehota na prípravu na pojednávanie.

Žalované vo vyjadrení k dovolaniu navrhli tento mimoriadny opravný prostriedok odmietnuť ako oneskorene podaný.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou

osobou (účastníčkou konania) v zákonnej lehote (v lehote jedného mesiaca od vyznačeného dátumu právoplatnosti, ktorý bol po oprave vyznačený dňom 21.6.2008 – porovnaj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 1/03 z 2. apríla 2004, v zmysle ktorého z ústavného hľadiska nie je udržateľné, aby dobromyseľný účastník dovolacieho konania spoliehajúci sa na správnosť informácie o dátume právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu poskytnutej súdom /doložka právoplatnosti/ prišiel o súdnu ochranu následkom prípadného pochybenia, ktorého sa dopustil tento súd, preto dovolanie podané v zákonnej lehote počítanej od vyznačeného dátumu právoplatnosti v doložke právoplatnosti treba považovať za podané včas aj vtedy, ak by skutočný dátum právoplatnosti bol skorší) a že ide o rozsudok, proti ktorému je v zmeňujúcom výroku vo veci samej prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že ho treba zrušiť (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238.

Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je v prvom rade prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak je konanie postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 O.s.p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám prihliada dovolací súd – ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom – z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.). Podľa názoru dovolacieho súdu v prejednávanej veci je daná existencia takejto vady a to vada vyplývajúca z ustanovenia § 237 písm. f) O.s.p.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f) O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok dáva (napr. právo na doplnenie alebo opravu nesprávneho, neúplného alebo nezrozumiteľného

podania, právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu, právo na presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia a pod.).

Podľa názoru dovolacieho súdu konanie pred odvolacím súdom i súdom prvého stupňa je takouto vadou, vyplývajúcou z citovaného ustanovenia § 237 O.s.p., postihnuté.

Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb (§ 1 O.s.p.).

Predvolanie sa musí účastníkom doručiť tak, aby mali dostatok času na prípravu, spravidla najmenej päť dní pred dňom, keď sa má pojednávanie konať (§ 115 ods. 2 O.s.p.).

Ak nebol adresát písomnosti, ktorá sa má doručiť do vlastných rúk, zastihnutý, hoci sa v mieste doručenia zdržuje, doručovateľ ho vhodným spôsobom upovedomí, že mu zásielku príde doručiť znovu v deň a hodinu uvedenú v oznámení. Ak zostane i nový pokus o doručenie bezvýsledným, uloží doručovateľ písomnosť na pošte alebo na orgáne obce a adresáta o tom vhodným spôsobom upovedomí. Ak si adresát zásielku do troch dní od uloženia nevyzdvihne, považuje sa posledný deň tejto lehoty za deň doručenia, i keď sa adresát o uložení nedozvedel (§ 47 ods. 2 O.s.p. v znení do 15.10.2008).

Účelom citovaného ustanovenia § 115 ods. 2 O.s.p. je poskytnúť účastníkovi konania čas pripraviť sa na pojednávanie vo veci. Nedodržanie zákonnej lehoty na prípravu na pojednávanie je vadou konania, na ktorú je dovolací súd povinný prihliadnuť.

Citované ustanovenie § 47 ods. 2 O.s.p. predstavuje zákonnú konštrukciu umožňujúcu náhradné doručenie. Táto konštrukcia vychádza z toho, že adresát sa v dobe doručenia (t.j. v konkrétny deň) skutočne zdržuje v mieste doručenia. Aj keď tento pojem nie je výslovne definovaný, zjavne sa jedná o miesto, kde by adresát mohol byť v rozhodnej dobe doručovateľom zastihnutý, a to buď priamo, alebo aspoň prostredníctvom upovedomenia o uložení zásielky, ak bolo urobené vhodným spôsobom.

Pri doručovaní poštou sa miesto, deň a spôsob doručenia preukazuje zásadne doručenkou, ktorú pošta vracia späť odosielateľovi (odosielajúcemu súdu). Príslušnou poštou vystavená doručenka zachytávajúca postup pri doručení, vrátane údajov vyžadovaných ustanovením § 47 ods. 2 O.s.p., potvrdzuje to, čo je v nej uvedené, pričom v zmysle ustanovenia § 45 ods. 2 O.s.p. (účinného od 1.7.2007) údaje uvedené na doručenke sa považujú za pravdivé, ak nie je dokázaný opak. Tento dôsledok však môže nastať len vo vzťahu k tomu, čo je na doručenke skutočne uvedené. Pokiaľ doručenka neobsahuje údaj, že sa adresát v mieste doručenia zdržoval, nie je osvedčené, či táto podmienka náhradného doručenia je splnená. V takomto prípade je povinnosťou súdu vykonať šetrenie na zistenie jej splnenia, pričom nie je povinnosťou účastníka (resp. jeho zástupcu), ktorému bolo doručované, navrhnúť dôkazy na preukázanie svojho prípadného tvrdenia, že sa v čase doručovania v mieste doručenia nezdržoval (účastník nemá povinnosť preukazovať opak toho, čo nie je uvedené na doručenke, teda o čom neplatí predpoklad pravdivosti). Záver súdu o účinnom náhradnom doručení je možný, len ak je zistené, že adresát sa v mieste doručenia v čase doručovania zdržoval a mal tak reálnu možnosť dozvedieť sa, že bude vykonaný opätovný pokus o doručenie v deň a hodinu uvedenú v oznámení doručovateľa.

V preskúmvanej veci je z obsahu spisu zrejmé, že na prejednanie veci nariadil odvolací súd pojednávanie najprv na 31.10.2007 a potom na 28.11.2007 (30.11.2007 vyhlásil vo veci rozsudok). Konštatujúc uplatnenie fikcie doručenia predvolania na pojednávanie na deň 28.11.2007 u zástupcu žalobkyne v základnom konaní Ing. Š. L. (a to uložením zásielky dňom 7.11.2007) pojednávanie uskutočnil v neprítomnosti žalobkyne a jej zástupcu. Z doručky o doručení predvolania zástupcovi žalobkyne vyplýva, že obsahuje údaje o tom, že neúspešný pokus o doručenie s výzvou o opakované doručenie bol vykonaný 6.11.2007, opakované doručenie bolo vykonané 7.11.2007, zásielka bola uložená na pošte 7.11.2007 a skutočne bola prevzatá adresátom 24.11.2007. Okolnosť, že zástupca žalobkyne sa v mieste doručenia dňa 6.11.2007 zdržoval, doručenka nepotvrdzuje, pretože žiaden takýto údaj na nej uvedený nie je (doručenka neobsahuje predtlač so slovami „hoci sa v mieste doručenia zdržuje“).

Za tejto situácie odvolací súd nebol oprávnený konštatovať uplatnenie fikcie doručenia, t.j. náhradné doručenie predvolania na pojednávanie dňom uloženia zásielky, resp. uplynutím lehoty troch dní od jej uloženia, ale mal vychádzať z dátumu jej skutočného

prevzatia. Keďže zástupca žalobkyne predvolanie na pojednávanie určené na deň 28.11.2007 skutočne prevzal 24.11.2007, je zrejme, že u žalobkyne nebola dodržaná päťdňová zákonná lehota na prípravu na pojednávanie. Vykonaním pojednávania bez dodržania tejto lehoty zaťažil odvolací súd konanie pred ním vadou vyplývajúcou z § 237 písm. f) O.s.p., t.j. odňatím možnosti žalobkyne konať pred súdom, zakladajúcou prípustnosť (proti celému, teda aj proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu vo veci samej) a zároveň dôvodnosť podaného dovolania. Existencia takejto vady je porušením práva na poskytnutie spravodlivej ochrany práv zaručeného citovaným ustanovením § 1 O.s.p., ako aj čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Už len z tohto dôvodu bolo potrebné napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

V záujme efektivity ďalšieho konania však dovolací súd považoval za vhodné zaujať stanovisko aj k uplatnenému dovolaciemu dôvodu týkajúcemu sa správnosti či nesprávnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom v otázke premlčania práva dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu, a to so zreteľom na skutkové okolnosti danej veci.

I keď odvolací súd správne konštatoval rozdielnosť právnych inštitútov absolútnej a relatívnej neplatnosti právneho úkonu a správne poukázal na to, že dôsledky relatívnej neplatnosti závetu je spôsobilý vyvolať iba výslovný a určitý prejav dediča dovolať sa tohto dôvodu neplatnosti uskutočnený voči ostatným dedičom, jeho právny záver o premlčaní práva žalobkyne dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu nebol správny.

Podstata relatívnej neplatnosti právneho úkonu spočíva v tom, že právny úkon, pri ktorom je daný dôvod relatívnej neplatnosti, vznikol, od začiatku existuje a považuje sa za platný, pokiaľ sa ten, na ochranu koho je relatívna neplatnosť ustanovená, neplatnosti právneho úkonu nedovolal. Dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu je hmotnoprávny jednostranný úkon adresovaný účastníkovi, resp. účastníkom právneho úkonu. Relatívnej neplatnosti sa možno dovolať aj formou žaloby, protinávrhu alebo námietky vznesenej v konaní. Toto dovolanie má právne účinky až keď dôjde účastníkovi, resp. účastníkom právneho úkonu. Dovolanie sa uskutočňuje výslovným prejavom, z ktorého je zrejme vôľa dotknutej osoby dovolať sa neplatnosti právneho úkonu. Nie je rozhodné, ako oprávnený subjekt sám kvalifikuje neplatnosť právneho úkonu, t.j. či ako absolútnu alebo relatívnu; urobenou kvalifikáciou nie je súd viazaný. Rozhodujúce

je, že oprávnený subjekt namieta konkrétnu vadu právneho úkonu. Súdna prax pre oblasť občianskeho práva nevyklučuje, že za dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu možno považovať aj tvrdenie oprávneného subjektu v žalobe, z ktorého možno vyvodíť jeho vôľu, že nechce byť viazaný pre neho nepriaznivými účinkami právneho úkonu.

V prejednávanej veci bolo dokazovaním vykonaným súdom prvého stupňa z hľadiska skutkového zistené, že už v konaní vedenom pôvodne na Okresnom súde Dolný Kubín sa žalobkyňa žalobou doručenou súdu 25.11.1993 domáhala určenia neplatnosti vydedenia a neplatnosti závetu poručiteľa O. Z., zomrelého X.. Neplatnosť závetu odôvodnila tým, že bol urobený fakticky na základe listiny o vydedení a že svojím obsahom odporuje ustanoveniam Obč. zákonníka. Rozsudkom Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 5. septembra 1995 č.k. 9 C 24/94-153 bola určená jednak neplatnosť vydedenia a jednak neplatnosť závetu a to v časti, v ktorej poručiteľ z predmetu dedičstva nezanechal žalobkyni polovicu jej zákonného podielu. Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. januára 1997 sp. zn. 15 Co 4788/95 bol rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o neplatnosti vydedenia potvrdený a vo výroku o neplatnosti závetu zrušený a konanie v tejto časti zastavené z dôvodu údajného nedostatku právomoci súdu prejednať v tomto konaní neplatnosť závetu.

Pokiaľ odvolací súd v súvislosti s posudzovaním premlčania práva dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu žalobkyňou vychádzal zo záveru, že v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 24/94 námietku relatívnej neplatnosti výslovne neuplatnila, tento jeho záver podľa názoru dovolacieho súdu nezodpovedá zisteným skutočnostiam. Z obsahu žaloby, ktorá bola predmetom konania vedeného pod sp. zn. 9 C 24/94, je nepochybný výslovný prejav vôle žalobkyne dovolať sa neplatnosti závetu, teda nebyť vylúčená z dedenia k predmetu dedičstva označeného v závete, a aj konkrétna vada závetu spočívajúca v jeho rozpore s ustanoveniami Obč. zákonníka, t.j. aj s ustanovením § 479 tohto zákona. Tým, že relatívna neplatnosť závetu prichádza do úvahy len v prípade jeho rozporu s týmto ustanovením a že žalobkyňa dala v pôvodnej žalobe túto neplatnosť do súvisu s vydedením, zreteľne vyjadrila vôľu namietať aj relatívnu neplatnosť uvedeného právneho úkonu. Doručením žaloby v označenom konaní žalovaným, prípadne najneskôr doručením rozsudku, nastali účinky dovolania sa relatívnej neplatnosti závetu voči ostatným účastníkom (dedičom).

V súvislosti so skúmaním okamihu dovolania sa relatívnej neplatnosti závetu dovolací súd poznamenáva, že odvolací súd nevenoval pozornosť z tohto hľadiska významnému tvrdeniu žalobkyne preukazovaného predložením listiny – listu z 21.7.1993, ktorého obsah nasvedčuje účinnému dovolaniu sa relatívnej neplatnosti už v mesiaci júli 1993.

So zreteľom na uvedené dovolací súd podľa § 243b ods. 1 O.s.p. rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. marca 2010

JUDr. Rudolf Čirč, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Daniela Pekajová